

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-27>

УДК 336.22

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

PECULIARITIES OF APPLICATION OF THE SIMPLIFIED TAXATION SYSTEM IN UKRAINE IN WARTIME

Парфенюк Тетяна Володимирівна

студент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7398-6769>

Яструбський Михайло Ярославович

доктор економічних наук, професор,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8032-4501>

Parfeniuk Tetiana, Yastrubskyi Mykhailo

Lviv Polytechnic National University

У статті розглянуто актуальні аспекти функціонування спрощеної системи оподаткування загалом, а також тимчасового введення єдиного податку 3 групи за ставкою 2%. Проаналізовано та систематизовано переваги та недоліки при перебуванні суб'єкта господарювання на спрощеній чи загальній системі оподаткування. Значну увагу приділено умовам, які повинні виконуватись при переході на спрощену систему оподаткування, факторам, що впливають на її вибір, обмеженням до видів діяльності та податкам, якими обкладаються підприємства чи фізичні особи-підприємці. Розглянуто на прикладі спрощення податкового навантаження на суб'єкт підприємницької діяльності, що обирає спрощену систему оподаткування за ставкою 2%, введenu в дію Законом України № 2120-IX від 15.03.2022 р. Зазначено процедури, що відбуватимуться відповідно до підпункту 9.9 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

Ключові слова: система оподаткування, єдиний податок, ставки податків, розмір доходу, групи платників податків.

The article deals with the current aspects of the functioning of the simplified taxation system in general, as well as the temporary introduction of a single tax of the 3rd group at the rate of 2%. The simplified taxation system is a special tax regime, the main characteristics of which are to reduce the tax burden on businesses that meet certain criteria, in particular to support small businesses. According to the surveys of the European Business Association, only 17% of enterprises work in full, while every third does not work. Another third of entrepreneurs plan to resume their activities. Despite the difficult situation in the country, the economy must work, taxes and duties must be paid so that the country can provide everything necessary for the army and all vital structures of each state, for this purpose, enterprises must carry out their activities, entrepreneurs, employees must receive salaries, citizens must buy products and pay for services provided. In order to encourage business entities to resume their activities, the state authorities decided to improve the lists of those who fall under the criteria for the application of the simplified taxation system. On March 17, 2022, the Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Validity of Norms for the Period of Martial Law" was adopted. This law provides for the expansion of the criteria for the application of the simplified taxation system, in particular for the possibility of switching to the simplified taxation system for large business entities. In particular, according to the adopted law and taking into account the adjustments, the single tax payers of the first and second groups are exempted from paying the single tax. Also, the opportunities for transition to the status of a single tax payer of the third group have been expanded: the income limit of up to UAH 7 million has been abolished and there is no restriction on the number of employees. According to the Law No. 2120-IX dated 15.03.2022 and the laws that further supplement/amend it, the single tax rate for single tax payers of the third group is reduced to two percent of income. It is also allowed for the above-mentioned taxpayers not to comply with the obligation to accrue, pay and report value added tax on transactions where the place of supply of goods, works and services is in the customs territory of Ukraine.

Keywords: taxation system, single tax, tax rates, amount of income, groups of taxpayers.

Постановка проблеми. Спрощена система оподаткування являє собою спеціальний податковий режим, основними характеристиками якого є зменшення податкового тиску на суб'єктів господарювання, що відповідають певним критеріям, зокрема для підтримки малого підприємництва. Загалом може застосовуватись на території України з 1999 року.

17 березня 2022 року був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану». Саме цим законом передбачено розширення меж критеріїв для застосування спрощеної системи оподаткування, зокрема задля можливості переходу на спрощену систему оподаткування великих суб'єктів господарювання.

Адже, згідно опитувань Європейської Бізнес Асоціації лише 17% підприємств працюють в повному обсязі, натомість як не працює кожне третє. Ще третина підприємців планує відновити діяльність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Спрощена система оподаткування неодноразово ставала причиною дискусій у економічних колах, також цю тему досліджувала велика кількість науковців, зокрема: Луценко І. С. [1], Слованюк С. М. [2], Войнаренко М. П. та Ємчук Л. В. [3], Іванчук Т. Г. [4], Іванишина О. С. [5]. Проте, з прийняттям 17 березня 2022 року Закону № 2120-ІХ, який додав нові можливості для зменшення податкових навантажень на суб'єкти підприємницької діяльності, та розширив коло тих, хто має право на ці зменшення збільшилась зацікавленість до особливостей переходу на спрощену систему оподаткування суб'єктів господарювання, що

раніше були на загальній системі, а в подальшому і її застосування як власників підприємств так і податківців, юристів та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження податкових спрощень, що надаються суб'єктам господарювання, особливостей ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» і його впливу на оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спрощена система оподаткування значно полегшує життя суб'єктам підприємницької діяльності обсяги обороту яких не є досить великими. Перейшовши на спрощену систему оподаткування фізичні та юридичні особи мають право користуватись зменшеною ставкою на оподаткування своїх доходів. Така «перевага» дозволяє послабити податковий тиск та дати поштовх до розвитку ремісників, дрібних підприємців та ін. Цим самим держава сприяє різноманіттю товарів на полицях магазинів, розширенню спектру послуг, що надаються, покращенню рівня життя людей, зменшення «відтоку мізків» та «відтоку капіталу».

Станом на 31.12.2020 р. в Україні було зареєстровано 1973577 суб'єктів підприємницької діяльності (СПД) понад 70% з них становлять юридичні особи та ФОП, що використовують спрощену систему оподаткування (рис. 1).

Загалом спрощена система оподаткування передбачає використання спеціального механізму справляння податків і зборів, який характеризується взаємозаміною сплати пев-

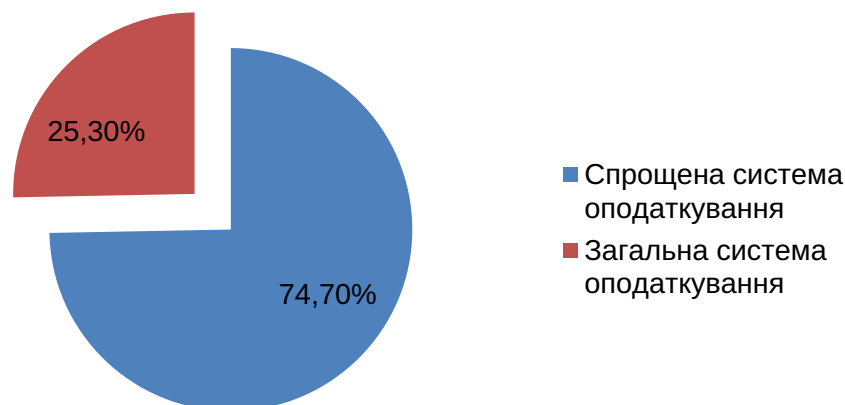

Рис. 1. Співвідношення між СПД відповідно до обраної системи оподаткування

Джерело: складено авторами за даними [6]

них податків на сплату єдиного податку, згідно з умовами, що зазначені у главі 1 розділу XIV Податкового кодексу України.

Суб'єкти підприємницької діяльності, що перебувають на спрощеній системі оподаткування поділяють на чотири групи (наведено у табл. 1).

У 2022 році (станом на 31 жовтня) основні ставки податків для суб'єктів підприємницької діяльності, що застосовують спрощену систему оподаткування знаходяться в наступних межах (див. рис. 2).

Задля зменшення податкового навантаження на суб'єктів підприємницької діяльності, Верховна Рада України прийняла Закон України № 2120-ІХ від 15.03.2022 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану».

Вищезгаданим законом було введено в дію певні особливості для тих підприємців

та підприємств, що перебувають на спрощеній системі оподаткування, а також тих, хто має право перейти на її застосування. Також 16.04.2022 р. року набрав чинності закон № 2173-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період воєнного, надзвичайного стану», який вніс деякі корективи до закону № 2120-ІХ. Зокрема згідно прийнятого закону та врахуванням коректив передбачається звільнення від сплати єдиного податку фізичних осіб-підприємців платників єдиного податку першої та другої групи. Також розширено можливості для переходу у статус платника єдиного податку третьої групи: скасовано межу обсягу доходу до 7 мільйонів гривень та відсутнє обмеження на кількість найманих працівників. Проте не дозволено переходити на спрощену систему суб'єктам господарювання, які провадять діяльність пов'язану з:

Таблиця 1

Ідентифікація суб'єктів господарювання за групами платників єдиного податку

Група платника єдиного податку	Розмір річного доходу, грн.	Дозволена кількість працівників	Сфера діяльності
1 група (ФОП)	1 085 500,00	заборонено використовувати працю найманих осіб	роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадження господарської діяльності з надання побутових послуг населенню
2 група (ФОП)	5 421 000,00	не перевищує 10 осіб	надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства
3 група (ФОП, юрособи)	7 585 500,0	немає обмежень	суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми (крім тих, що підпадають під обмеження згідно п. 291.5 ПКУ)
4 група (юрособи, ФОП)	для юросіб – частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній (звітний) рік повинна дорівнювати, або ж перевищувати 75%.	юрособи – не обмежено ФОП – не можуть мати найманих працівників	юрособи, незалежновід організаційно-правової форми та ФОП, що провадять діяльність виключно в межах зареєстрованого фермерського господарства.

Джерело: складено авторами за даними [7]

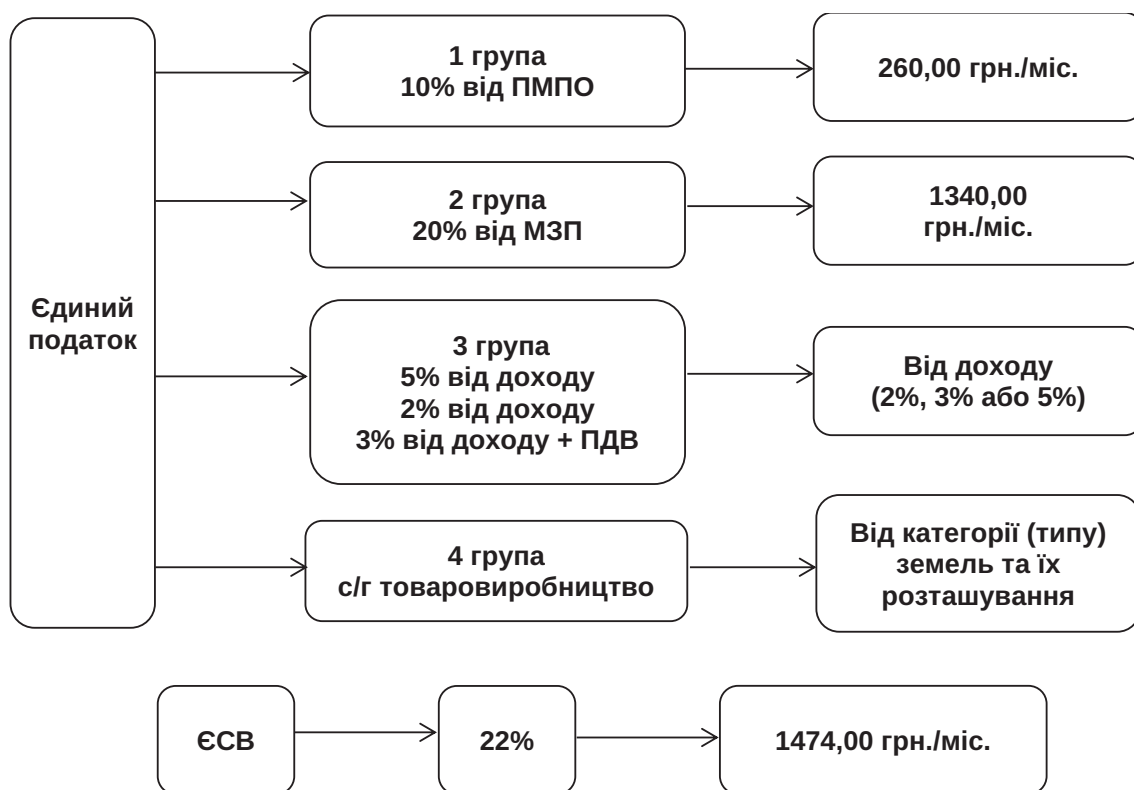

Рис. 2. Ставки і розміри єдиного податку та ЄСВ у 2022 році

Джерело: складено авторами за даними [7]

азартними іграми; обміном іноземних валют; виробництвом, експортом, імпортом, продажем підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та роздрібною торгівлі підакцизними товарами); видобутком/реалізацією корисних копалин (крім видобутку поверхневих та підземних вод підприємствами, що спеціалізуються на наданні послуг централізованого водопостачання та водовідведення); наданням страхових послуг, кредитів, лізингів; реєстрацією цінних паперів; також заборонена спрощена система оподаткування для фізичних/юридичних осіб нерезидентів [8].

Щоб перейти на спрощену систему оподаткування, суб'єкту підприємницької діяльності достатньо подати заяву, про застосування спрощеної системи оподаткування затверджену наказом Міністерства фінансів України від 16 липня 2019 року № 308, на вибір, у паперовій формі, або ж за допомогою засобів електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронні довірчі послуги».

Згідно закону № 2120-ІХ від 15.03.2022 р. та законів, що в подальшому його доповнюють/

змінюють, зменшено ставку єдиного податку для платників єдиного податку третьої групи до двох відсотків доходу. А також дозволено вищезазначеним платникам не дотримуватись обов'язку з нарахування, сплати та звітування з податку на додану вартість за операціями місце постачання товарів, робіт та послуг яких знаходиться на митній території України.

Розглянемо розмір послаблення податкового навантаження на прикладі фізичної особи-підприємця, а саме розмірів податків, які він мав би сплачувати з продукції/послуг реалізованих на суму 300 000,00 грн перебуваючи на різних системах оподаткування (див. табл. 2).

Важливим є також те, що на весь час тривалості воєнного стану, та три місяці потому штрафи та пеня за несплату єдиного соціального внеску (ЄСВ) не стягується, а перевірки не проводяться. Фізичних осіб-підприємців звільнено від обов'язку сплати ЄСВ за себе, а суб'єктам підприємницької діяльності на спрощеній системі оподаткування 2 та 3 групи дозволено не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників, цей внесок буде сплачено з державного бюджету.

Головним позитивним чинником введення таких змін до правил спрощеної системи опо-

Таблиця 2

Порівняння систем оподаткування на прикладі

	Загальна система оподаткування	Спрощена система оподаткування		
		5%	3%	2%
ПДВ (20%), грн.	50 000,00	0,00	50 000,00	0,00
Податок з доходу/ прибутку, грн.	45 000,00	15 000,00	7 500,00	6 000,00
ЄСВ (22%), грн.	1 474,00	1 474,00	1 474,00	1 474,00
Всього, грн.	96 474,00	16 474,00	58 974,00	7 474,00

Джерело: складено авторами за даними [8]

даткування є полегшення податкового навантаження на фізичних та юридичних осіб, які провадять підприємницьку діяльність в умовах воєнного стану. Адже існують обставини непереборної сили, що перешкоджають підприємцям/підприємствам закуповувати сировину для виготовлення товарів (надання послуг) у достатніх для нормального функціонування виробництва кількостях, реалізовувати вироблену продукцію на раніше освоєних ринках збуту, наймати працівників з необхідним рівнем кваліфікації.

Згідно з даними голови парламентського комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Данила Гетьманцева переходом на спрощену систему оподаткування введена в умовах воєнного стану скористались 252,9 тисяч підприємств та фізичних осіб-підприємців [9], що становить 12,84% від загальної кількості суб'єктів господарювання зареєстрованих в Україні станом на кінець 2020 року.

Після закінчення військового стану на території України, а саме з першого дня місяця, наступного за місяцем припинення/ скасування воєнного стану, суб'єкти господарювання, що належать до третьої групи платників єдиного податку згідно підпункту 9.9 пункту 9 підрозділу 8 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, втрачають право застосування спрощеної системи оподаткування та автоматично переходять на ту систему, яку застосовували до обрання особливостей оподаткування наведених у вищезгаданому пункті ПКУ.

Платники, що перебували на загальній системі оподаткування після скасування воєнного стану подають декларацію з податку на прибуток наростаючим підсумком з початку календарного року, проте не враховуючи доходи отримані за період перебування на спрощеній системі оподаткування зі ставкою

2 відсотки. Та якщо обсяг річного доходу платника податку на прибуток від будь-якої діяльності обчислюється для цілей трансфертного ціноутворення, то до уваги береться розмір доходу за весь звітний рік (з врахуванням доходу отриманого за період перебування на спрощеній системі оподаткування).

Стосовно податку на додану вартість, то свідоцтво про реєстрацію платником ПДВ при переході на спрощену систему оподаткування не анулюється, а «заморожується» на час застосування спеціального режиму оподаткування. Тобто обрання ставки єдиного податку 2% не матиме податкових наслідків з податку на додану вартість для тих, хто був платником ПДВ до моменту введення воєнного стану на території України.

Висновки. Дослідивши спрощену систему оподаткування в Україні в умовах воєнного часу та розглянувши законопроекти, якими вона була введена в дію (зокрема для спрощеної системи оподаткування з ставкою єдиного податку 2%), помітно, що держава намагається підтримувати та сприяти продовженню провадження діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану.

Адже підприємства та підприємці, що продовжують працювати, це забезпечення населення необхідними продуктами та послугами, а також підтримка економіки країни, якій необхідні сумлінні платники податків, що наповнюватимуть державний бюджет сплатою податків та зборів.

Проте суб'єктам господарювання теж потрібна підтримка і тому органи державної влади вирішили надати її розширивши критерії, яким повинен відповідати кандидат для переходу на спрощену систему оподаткування, а також дозволено вищезазначеним суб'єктам не дотримуватись обов'язку з нарахування, сплати та звітування з податку на додану вартість за операціями місце поста-

чання товарів, робіт та послуг яких знаходиться на митній території України.

Стосовно перспективи подальших досліджень, то вони є актуальними і в перспективі науковці матимуть великий обсяг інформації для опрацювання та дослідження. Оскільки на даний момент законодавчі акти прийняті

в сьогоднішній є ще не достатньо врегульованими та розтлумаченими, існує висока імовірність, що в подальшому для проведення досліджень вищезгаданого питання можуть бути використані ще і інші законодавчо-нормативні акти, які будуть прийняті після написання цієї наукової статті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Луценко І. С. Оподаткування платників єдиного податку в сучасних умовах впровадження податкової реформи. *Економіка та держава*. 2020. № 6. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2020/24.pdf (дата звернення: 07.11.2022).
2. Слованиук С.М. Спрощена система малого бізнесу в Україні. *International Scientific Journal "Internauka"*. 2017. № 2 (24). С. 126–129. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15209421251472.pdf> (дата звернення: 07.11.2022).
3. Войнаренко М. П., Ємчук Л. В. Ефективність запровадження спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу: практичні аспекти. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2010. № 3. URL: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2952/1/021-025.pdf> (дата звернення: 07.11.2022).
4. Іванчук Т.Г. Роль спрощеної системи оподаткування у розвитку малого підприємництва в Україні. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2010. № 15. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/157584309.pdf> (дата звернення: 07.11.2022).
5. Іванишина О. С. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності: сучасний стан та напрями її вдосконалення. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/89.pdf (дата звернення: 07.11.2022).
6. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання» за 2020 рік. 2021. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/zb_DSG_20.pdf (дата звернення: 07.11.2022).
7. Податковий кодекс України від 28.10.2022 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n7077> (дата звернення: 07.11.2022).
8. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 07.11.2022).
9. У Раді розповіли скільки підприємців перейшли на податкову ставку 2%. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/29/690921/> (дата звернення: 07.11.2022).

REFERENCES:

1. Lutsenko I. S. (2020) Opodatkuvannia platnykiv yedynoho podatku v suchasnykh umovakh vprovadzhennia podatkovoi reform [Taxation of single taxpayers in the modern conditions of tax reform implementation]. *Ekononika ta derzhava*, vol. 6. Available at: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2020/24.pdf (accessed November 07, 2022).
2. Slovaniuk S.M. (2017) Sproshchena systema maloho biznesu v Ukraini [The simplified system of small business in Ukraine]. *International Scientific Journal "Internauka"*, vol. 2(24), pp. 126–129. Available at: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15209421251472.pdf> (accessed November 07, 2022).
3. Voinarenko M. P., Yemchuk L. V. (2010) Efektyvnist zaprovadzhennia sproshchenoi systemy opodatkuvannia subiektiv maloho biznesu: praktychni aspekty [Efficiency of implementation of the simplified taxation system for small businesses: practical aspects]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 3. Available at: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2952/1/021-025.pdf> (accessed November 07, 2022).
4. Ivanchuk T. H. (2010) Rol sproshchenoi systemy opodatkuvannia u rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini [The role of the simplified taxation system in the development of small business in Ukraine]. *Naukovi zapysky. Serii «Ekononika»*, vol. 15. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/157584309.pdf> (accessed November 07, 2022).
5. Ivanyshyna O. S (2020) Sproshchena systema opodatkuvannia, obliku ta zvitnosti: suchasnyi stan ta napriamy yii vdoskonalennia [Simplified system of taxation, accounting and reporting: current state and direction of its improvement]. *Efektyvna ekonomika*, vol. 5. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/89.pdf (accessed November 07, 2022).

6. Statystychnyi zbirnyk "Diialnist subiektiv hospodariuvannia" za 2020 rik. (2021). Available at: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/zb_DSG_20.pdf (accessed November 07, 2022).

7. Podatkovi kodeks Ukrainy vid 28.10.2022 r. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n7077> (accessed November 07, 2022).

8. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu» vid 15.03.2022 r. № 2120-ІКh. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (accessed November 07, 2022).

9. U Radi rozpovily skilky pidpriemtsiv pereishly na podatkovu stavku 2%. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/29/690921/> (accessed November 07, 2022).